

РОЗВИТОК ГЕНДЕРНИХ ПІДХОДІВ У СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ

(РЕЦЕНЗІЯ НА КНИГУ А. ЯРОШЕНКО ТА Т. СЕМИГІНОЇ. «ГЕНДЕРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ У СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ: ЯК ІНВЕСТУВАТИ ФЕМІНІСТИЧНІ ПОГЛЯДИ У ГЕНДЕРНО ТРАНСФОРМАЦІЙНУ ПРАКТИКУ»)

*Олена Савчук, кандидатка психологічних наук, доцентка Школи соціальної роботи, Національний університет «Кієво-Могилянська академія»
olena.savchuk@ukma.edu.ua*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4412-7241>

Монографія «Гендерна компетентність у соціальній роботі: Як інвестувати феміністичні погляди у гендерно трансформаційну практику» (Ярошенко & Семигіна, 2022) є важливим внеском у розвиток гендерної теорії та практики в соціальній роботі. В умовах сучасного суспільства, де питання гендерної рівності стають дедалі більш актуальними, особливо в контексті соціальних трансформацій і криз (Dvoriak et al., 2020), книга виступає своєрідним дороговказом для соціальних працівників, тренерів, викладачів та дослідників, зацікавлених у впровадженні гендерних підходів у свою діяльність.

Насамперед, привертає увагу авторське тлумачення поняття «гендерна компетентність», в якому на додаток до традиційних предметно-інформаційного (знання), мотиваційно-ціннісного (наміри), рефлексивного (усвідомлення), діяльнісно-операційного (реалізація) компонентів додано ще лідерський компонент (залучення). Під лідерським компонентом (залучення) розуміється «готовність і здатність соціальних працівників виконувати функції ідейних лідерів/-ок у впровадженні принципу гендерної рівності та формуванні прихильності до гендерного рівноправ'я у клієнтів соціальної роботи» (Ярошенко & Семигіна, 2022, с. 44). Відтак гендерна компетентність соціальних працівників витлумачується дослідницями як здатність бути агентами змін у житті клієнтів у напрямку гендерної рівності.

Цей підхід до гендерної компетентності підкреслює важливість активної ролі соціальних працівників не лише у наданні підтримки, а й у сприянні зміні соціальних норм і практик. Залучення соціальних працівників у роль лідерів у питанні гендерної рівності може призвести до значних зрушень у сприйнятті гендерних ролей серед клієнтів, сприяючи створенню більш інклюзивного та справедливого середовища.

Крім того, акцент на лідерському компоненті в гендерній компетентності дозволяє соціальним працівникам розвивати не лише власні навички, але й формувати команди та мережі підтримки, що можуть діяти на локальному та регіональному рівнях. Це може призвести до створення нових можливостей для співпраці з іншими фахівцями, громадськими організаціями та інститутами, що працюють у сфері гендерної рівності.

Слід також зазначити, що такий підхід потребує постійного професійного розвитку соціальних працівників, включаючи навчання та участь у тренінгах, які

акцентують увагу на гендерних питаннях, лідерстві та змінах соціальних практик. Таким чином, гендерна компетентність стає не лише індивідуальною якістю, але й складовою частиною організаційної культури в соціальних службах.

У рецензованій монографії імпонує те, що авторки пропонують комплексний аналіз процесів формування гендерної компетентності та надають інструменти для її інтеграції у практику соціальної роботи. Особливу цінність становить акцент на феміністичних підходах, що є не лише новаторським для вітчизняної соціальної роботи, а й надзвичайно необхідним у сучасних умовах.

Наразі феміністична соціальна робота, прихильницями якої позиціонують себе А.Ярошенко та Т.Семигіна, визначає жіночий досвід як вихідну точку аналізу та фокусується на зв'язку між становищем жінки в суспільстві та її життєвими труднощами (Dominelli, 2002). Представлений у монографії матеріал послідовно відстоює таке розуміння гендерних підходів у соціальній роботі.

Книга складається з восьми розділів, кожен з яких розкриває різні аспекти формування гендерної компетентності. Перші два розділи встановлюють теоретичну базу, пояснюючи основи феміністичної соціальної роботи та сучасні підходи до гендерної компетентності. У розділах 3 і 4 автори надають приклад застосування гендерного аналізу як у практиці, так і в навчальних і тренінгових програмах, що є цінним інструментом для практиків і дослідників. Окремі розділи присвячені практичним аспектам розробки та апробації тренінгових програм, спрямованих на розвиток гендерної компетентності (розділи 6 і 7), що дозволяє впроваджувати ці знання в реальну професійну діяльність. Цікавим є останній розділ, де обговорюються дискусійні питання формування гендерної компетентності, що стимулює подальші дослідження у цій сфері.

Книга відповідає на важливе питання: як соціальні працівники можуть сприяти гендерно трансформаційній практиці, що відображає феміністичні погляди та підтримує справедливе ставлення до всіх груп населення. Однією з ключових переваг монографії є ґрунтовність підходу, що поєднує феміністичну теорію з практикою. Виразна структура книги дозволяє читачам легко орієнтуватися у складній тематиці, а приклади застосування гендерного аналізу та тренінгові матеріали роблять матеріал доступним навіть для новачків у цій галузі.

Слід додати, що авторки не зупинилися на цьому виданні, а продовжили осмислювати концепції феміністичної соціальної роботи та розробляти нові інтервенції в межах гендерно трансформаційних підходів, орієнтованих на подолання глибших системних нерівностей. Їхня подальша робота (Ярошенко & Семигіна, 2023, 2024a, 2024b, 2024c; Yaroshenko & Semigina, 2022) спрямована на просування практик, які не лише визнають гендерні диспропорції, але й активно прагнуть трансформувати соціальні, культурні, освітні та інституційні структури, що сприяють гендерно обумовленій дискримінації. Цей прогресивний підхід підкреслює еволюцію феміністичної соціальної роботи та її важливу роль у сприянні соціальній справедливості та рівності серед різних груп населення.

ЛІТЕРАТУРА

Ярошенко, А., & Семигіна, Т. (2022). *Гендерна компетентність у соціальній роботі: Як інвестувати феміністичні погляди у гендерно трансформаційну практику*

[Монографія]. Даллас: Primedia e-Launch LLC. <https://doi.org/10.36074/gkusryaifpugtp-monograph.2022>

Ярошенко, А., Семигіна, Т. (2023). Навчальний простір феміністичної педагогіки: принципи та стратегії. *Theoretical and empirical scientific research: concept and trends: V International Scientific and Practical Conference* (p. 215-216). Oxford-Vinnitsia: P.C. Publishing House & European Scientific Platform.

Ярошенко, А. & Семигіна, Т.В. (2024а). Від рефлексії до соціальних змін: тренінг розвитку гендерної компетентності соціальних працівників. *Social Work and Education, 11(2)*, 187-202. <https://doi.org/10.25128/2520-6230.24.2.2>

Ярошенко, А. & Семигіна, Т.В. (2024б). Трансгендерна молодь у фокусі соціальної роботи. *Просоціальна особистість у гендерному вимірі: теоретико-методологічні та прикладні аспекти: матеріали VII Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю* (с. 251-254). Умань :Компринт.

Ярошенко, А. А., & Семигіна, Т. В. (2024с). Соціальна робота з трансгендерними людьми: впровадження афірмативної практики. *Розвивальний потенціал сучасної соціальної роботи: методологія та технології: матеріали IX Всеукр. з міжн. участю наук.-практ. конф.* (с. 176-178). Київ: КНУ імені Тараса Шевченка.

Dominelli, L.(2002). *Feminist social work theory and practice*. Palgrave.

Dvoriak, S., Karagodina, O. & Semigina, T. (2020). Gender competences of social work students: do we need a transformative approach? *Social Work and Education, 7(3)*, 279-288. <https://doi.org/10.25128/2520-6230.20.3.3>

Yaroshenko, A. & Semigina, T. (2022). Exploring Gender Stereotypes among Prospective Foster Families. *Socialinè Teorija, Empirija, Politika Ir Praktika, 25*, 62-79. <https://doi.org/10.15388/STEPP.2022.48>